

John Stevens (interview)

*Na počátku tohoto roku (2001) vydalo japonské nakladatelství Kodansha Stevensovu knihu „The Philosophy of Aikido“. John Stevens je mezinárodně uznávaný aikidoka a jeden z velkých osobností světa aikidó a buddhistických studií. Je autorem mnoha známých knih o aikidó, které byly přeloženy do několika světových jazyků. Je respektovaným členem akademické obce a profesorem na japonské univerzitě Tohoku Fukuši v Sendai.
(Český překlad -vn-.)*

Kde jste se narodil?

V Chicagu, ale vyrostl jsem v Evanstonu, Illinois.

Kde jste všude žil?

V roce 1973 jsem se přestěhoval do Japonska do města Sendai. Nyní tam trávím vždy půl roku a druhou polovinu v zahraničí.

Co děláte za práci?

Jsem profesorem Buddhistických studií na Univerzitě Tohoku Fukuši v Sendai.

Kde je vaše dódžó?

Mé domovské dódžó je na univerzitě, ale pořádám semináře po celém světě.

Kdy jste začal cvičit aikidó?

Krátce po mém příchodu do Japonska v roce 1973.

Kdo byl váš první učitel?

Byl to Hanzawa Jošimi sensei, vedoucí učitel aikidó v Sendai. Hanzawa sensei byl též šihanem iaidó a karate.

Kde jste prvně začal studovat?

V Sendai Budókanu. To bylo otevřeno krátce předtím, než jsem přijel, a tak jsem se tam stal prvním studentem aikidó. Všichni ostatní byli třetí až čtvrtí dani a všichni cvičili s Ósenseiem. Bylo to zprvu velice obtížné, ale zato jsem činil rychlé pokroky.

Jak jsou vaše nejčastější vzpomínky na vašeho prvního učitele?

Jelikož jsem žil v Japonsku velice dlouho, měl jsem tu možnost cvičit skoro s každým významným japonským učitelem, což byla velice drahocenná zkušenost. Také se po velkých ukázkách konaly tréninky, které vedl Kišomaru Uešiba, takže bylo možné cvičit s těmi nejvyššími stupni. Avšak mým jediným skutečným učitelem byl Rindžiro Širata sensei.

Když jsem ho poprvé spatřil, cvičil právě všechny možné druhy šihónage, které bych nemohl ani já, ani nikdo jiný opakovat. (To se více méně opakovalo dalších dvacet let – kterýkoli šihan, který přišel k němu do jeho dódžó v Jamagatě, byl dost zmatený. Jeho technický repertoár byl neporovnatelný.) Jeho technika byla mimořádná, čistá a plná síly, avšak tou nejkrásnější věcí na něm byl jeho nádherný úsměv, stejný jako můžete často pozorovat na fotografiích Osenseie.

Co vás inspirovalo k tomu, že jste začal cvičit aikidó?

Původně jsem jel do Japonska studovat buddhismus, ale začal jsem cítit, že potřebuju začít cvičit nějaké bojové umění, abych vykompenzoval dlouhé hodiny meditace v sedě a studium knih. Nejprve jsem začal studovat šórinđži kempó a aikidó. V kempó jsem dosáhl úrovně sandan, ale nakonec jsem si za svou jedinou cestu vybral aikidó.

Jaká další bojová umění jste studoval?

Trénoval jsem klasické umění meče muto rjú, založené velkým mistrem Tesšu Jamaokou a džikišin kage rjú. Ačkoli jsem si z těchto škol mnoho technik nezapamatoval, byl jsem inspirován učiteli, kteří zdůrazňovali důležitost tvrdého tréninku spolu se zasvěceným studiem. Během týdenního intenzivního tréninku džikišin kage rjú, byly dvakrát denně v dódžó hodiny studia. Výuka klasických textů byla základní součástí tréninku.

Studoval jsem kjudó, japonskou lukostřelbu, sice krátce, ale to mě dalo velice poučný zážitek.

V Sendai žil Awa sensei, mistr klasického Zenu a výborný lukostřelec, ke kterému jsem šel s jedním z jeho studentů cvičit. Předtím, než se dostanete k vlastní lukostřelbě, projdete rozsáhlým přípravným tréninkem. První den jsem se vůbec nestrefil do okolí terče, to mě nepřekvapilo, ale druhý den, kdy poslední na co sem myslel bylo zasáhnout terč (pouze jsem chtěl, aby ten šíp letěl dál než několik metrů), jsem uvolnil šíp a ten šel přímo do srdce terče. Uvědomil jsem si, že by mi trvalo dvacet let znova reprodukovat tuto úžasnou zkušenost – stav bez myšlí, bez myšlenek – proto jsem s hluboce uklonil terči, odložil luk a nikdy se tam už nevrátil.

Váš styl aikidó se od ostatních liší – jak?

Vytvořil jsem styl, nazývám ho Klasické aikidó, založené na výuce a inspiraci Osenseie a Širaty senseie. Tento styl představuje aikidó jako kompletní systém, aikidó založené na meditaci, zpívání kototamy, výuce knih a klasických technikách, jak je učil Osensei a Širata sensei.

Řekněte nám něco o vašich počátečních zkušenostech v aikidó. Kdo vás ovlivnil? Na co při tréninku aikidó nejvíce vzpomínáte?

Trénink s Širata senseiem byl vždy potěšením, ale co mě vždy nejvíce uchvátilo, bylo jeho odevzdání se studiu a neustálému pokroku. Mezi svými 75. – 80. léty vytvořil množství nádherných nových forem misogi-no-džo a misogi-no-ken, založených na jeho celoživotním tréninku. Jedno z jeho oblíbených rčení bylo: „Snažte se učinit váš trénink každý den nový.“ A já už nikdy neviděl jiného šihana, který by měl takový požitek z aikidó ještě po 60ti letech.

Kde vidíte svůj současný směr v bojových umění a zejména v aikidó?

Pokud pokládáme Osenseie za otce, jeho přímé žáky za děti, pak jsme vnuky Umění, tedy třetí generace, která vždy transformuje umění do pevně zakotvené formy, lépe nebo hůře. Podle mě je aikidó vize a tato vize se nikdy nesmí ztratit. Proto jsem věnoval svůj život tomu, abych poskytl přístup k výuce Moriheie Uešiby.

Je správné být průkopnický, vlastně je to nutné, ale pokud chcete vytvořit něco originálního, potřebujete nejprve pevné spojení se základy. Každý japonský kaligraf předtím, než začne vytvářet svůj vlatní styl, tráví roky tím, že kopíruje klasické texty. Totéž by mělo platit i pro aikidó. Každý student aikidó by se měl dobře obeznámit s životopisem Moriheie Uešiby a jeho díly „Budo“ (Budó) a „the Essence od Aikido“ (Podstata aikidó).

Co je současnou silou aikidó?

Věřím tomu, že aikidó je bojovým uměním 21. století, zdůrazňujícím spolupráci namísto soutěže, život místo smrti, rovnost všech lidí. Musíme se pouze přidržet původní vize.

Existuje v Japonsku stále vztah mezi sempai a kohai? Je v Japonsku stále kulturní aspekt aikidó? Kam směřuje? Mizí z hodin? Jak vykládáte, jako aikidoka vyššího stupně, svým studentům o správném chování?

Ano, systém sempai - kohai z Japonska mizí. Protože jsem ale Američan, nikdy jsem se nesnažil ho příliš vyzdvihovat a není mi líto, že se vytrácí, tento systém se příliš často zneužíval.

Je aikidó „tvrdé“ nebo „měkké“? Je to špatný výraz pro cvičení aikidó?

Každá technika aikidó má část diamantu (tvrdost), vrby (měkkost), vody (plynulost) a vzduchu (ki) a chce to velkou zásobu zkušeností na to, abyste dokázali projevit správnou intuici, který by se vztahovala na tu kterou dimenzi. Každá technika aikidó má svůj výchovný, historický, praktický a filozofický aspekt. Techniky jsou studnicí lidské (a božské) moudrosti, která je obtížně rozpoznatelná, ale nepopíratelně existuje.

Nestává se aikidó kultem?

Aikidó není náboženstvím, ale je víc než bojové umění. Aikidó je založeno na duševní vizi, kterou Morihei vyjádřil v termínech, které jsou obvykle chápány jako „náboženské“, kvůli jeho minulosti: tantrickém buddhismu školy Šingon a esoterickém šintoismu Ómotokjó. Aikidó je „Cesta“, prostředek proměny a v tomto smyslu je podobný tantře více, než jakýkoli oficiální náboženský systém. Ale jak jsem už dříve zmínil, jedním ze smyslů aikidó je „přiměřená reakce“.

Pokud se snažím vysvětlit aikidó skupině katolických řeholnic, používám křesťanskou terminologii. Pokud bych vykládal aikidó na konferenci vědců, mluvil bych o kvantové fyzice. Pokud bych se snažil zaujmout skupinku právníků, definoval bych aikidó jako filosofii vítězství proti vítězství. Abych to zjednodušil, slovo „spirituální“ se dá definovat velice široce. Ja jsem v podstatě nábožensky založená osoba v nejširším eklektickém slova smyslu, takže se způsobem, jakým cvičím a uvádím aikidó, může zdát více náboženstvím, než bojovým uměním, ale to je můj styl a když si to tak troufnu říct, tak to je i způsob Osenseie. Jsem si vědom toho, že někteří klitizovali mou knihu „Incincible warrior“ („Neporazitelný bojovník“), že je více hagiografií než objektivní biografii (pokud zde můžeme použít takovou věc, jako je objektivní hledisko), ale já se ve skutečnosti snažím prezentovat Zakladatele v tom nejlepším světle. Každý z nás si přeje, aby na něj ostatní vzpomínali v tom nejlepším.

Myslel jste při své knize na nějaké speciální publikum?

Především jsem to věnoval všem nadšeným aikidokům (a jiným opravdovým praktikům bojových umění), kteří chtějí vidět aikidó představované jako kompletní systém. Příliš mnoho moderního aikidó se necvičí uceleně. Proto lidé, kteří cvičí aikidó, ho vždy kombinují s dalšími bojovými uměními, jako je karate, iaidó, tai-či, s jiným druhem meditace jako je zazen, nebo se zdravotním cvičením jako je šiacu nebo jóga. Aikidó, tak jak bylo pojmuto Moriheiem Uešibou, je zcela jednotný systém, který zahrnuje celkové využití těla (waza, fyzické techniky), myslí (činkon-kišin, meditační techniky) a řeči (kototama, svaté zvuky, včetně kiai). Aikidó má svou vlastní bohatou kosmologii a hlubokou filosofii. Je tady nebezpečí, že bude ztracena, nebo, a to je horší, ignorována. A protože jakákoli dobrá filosofie obsahuje univerzální pravdy doufám, že moje kniha bude inspirovat čtenáře, kteří nemohou z nějakých důvodů cvičit aikidó v dódžó.

V mých přednáškách často zdůrazňuji, že zatímco aikidó je specifickou cestou, kterou bude cvičit pouze malý počet lidí, aiki okami, všeobsahující princip aiki, je univerzální aplikací principů aikidó, které může kdokoli zkusit.

Co vás přimělo napsat tuto knihu?

Cítil jsem, že je nutno napsat knihu, která by prezentovala aikidó a jeho filosofii, jako základní prvek vyvíjející se světové kultury, ne jako japonské bojové umění, které se skládá z hodů, pák a znehybnění. Někde jsem viděl seznam nejvýznamnějších objevů 20. století a aikidó bylo jedním z prvních. Souhlasím a věřím, že aikidó bude hrát v 21. století významnou roli.

Má víra Onisabura Degučiho stále silný vliv na dnešní aikidó?

Morihei Uešiba vždy připomínal, že Onisaburo Degučí byl jeho základním duchovním vůdcem. Filosofie aikidó není abstraktní. Tak jako u jiných asijských systémů, přichází dříve než filosofie zkušenost. Degučí i Uešiba byli oba vystaveni velké škále učení: šinto, taoismus, esoterický buddhismus, křesťanství, západní věda, a zahrnuli mnoho odlišných elementů do svých vlastních vyzrálých filosofii. Oba byli mimořádně výstřední vizionáři, a proto je mnoho z toho, co řekli, velice obtížné pochopit, ale jádro jejich učení je zvuk. Věřím tomu, že každý aikidoka by měl o Degučim něco vědět, hlavně o jeho umění (kaligrafie, kresby, keramika), které není z tohoto světa.

Co si myslíte, že budou hlavní vlivy, které proniknout v budoucnosti do filosofie aikidó?

Protože tu neustále vyzdvihuji všeobecné aspekty aikidó věřím, že se bude více rozvíjet zapojení teorie aikidó a cvičení do místních kultur. To znamená, že teorie se bude vykládat méně v japonských termínech a pojetí a více v termínech toho kterého jazyka. Kdykoli pořádám seminář mimo Japonsko, snažím se donutit studenty, aby vyjadřovali klíčová japonská pojetí, jako je misogi nebo masakacu agasu kasu-hajabi, ve svém vlastním úsluví. Jedním ze smyslů aikidó je přiměřená reakce a není vhodné vytvořit šintoistické dódžó čistého japonského stylu někde uprostřed Severní Ameriky. Místní kultura se musí respektovat a reprezentovat. A proto mám vždy velkou radost, když vidím starou budovu kostela přestavěnou na aikidó dódžó.

Co byste poradil, jako dobrý základ cvičení aikidó, středně pokročilému studentovi?

Nic mimořádného, pouze otevřenou mysl a chuť číst co nejvíce o aikidó. Mimochodem Degučí i Uešiba měli základní vzdělání, ale Morihei a můj učitel Širata sensei, nikdy ve studiu nepřestali.

Jak vypadá vaše hodina?

Na začátku hodiny bývá krátká rozcvička založená na cvičeních, které používali Osensei o Širata sensei. Pak následuje dýchací meditace, pak je zpěv kototamy. Před skutečným tréninkem, člověk potřebuje zklidnit a očistit své tělo, mysl a hlas.

Během seminářů vždy hovořím o filosofii aikidó, tak to dělali Osensei a Širata sensei. Během tréninku se snažíme projít všechny technické pilíře, jako je šihonage, iriminage, kaiten, kokju, osaewaza, ušiwaza a tenčiči. Každý den cvičíme aikiken a aikidžo.

Pokud byste se chtěl Osenseie na něco zeptat, co by to bylo?

Ptal jsem se ho každý den dvacet let.